

ESTONIA BALLETTITRUPP TÕESTAB ELUJÕUDU

Ülevaates „Estonia balletist 1995“ tõdeb Lea Tormis: „Balleti kui mitmekülge tantsuteatri, piduliku ja kauni kunsti staatust annab avalikkuses ka rohkem väärtustada kui seni. Ballett võib olla prestiižne sündmus — kõigepealt aga peab teater ise teda sellena teadvustama.“

Paaril eelmisel hooajal jäi Estonia balletitrupp justkui varju — eeskätt seetõttu, et etendusi oli suhteliselt vähe. Võimalik, et sellest tingituna tõusid eriti tähtsaks trupi mullused 25 etendust Hispaania turneel märtsis, kaasas de Falla „Suur võlur — armastus“ ja „Klassikaline divertissement“. Tagasi kodus, kinnitas Mai Murdmaa, et raske reis tõstis trupi eneseteadvust ja -kindlust. Tükil ajal ei ole nii tõsisel sõidus käidud ja see, et suudeti end kunstiliselt maksmata panna, näitab trupi elujõudu. Ka puhtfüüsiliselt pandi end proovile — selgus, et suudetakse tantsida palju rohkem, kui kodus seni võimalik olnud. Etenduste tase isegi tõusis järjest, mis kinnitas peaballettmeisteri veendumust: areng toimub laval, mitte proovisaalis, sest publik on ikkagi see, kes tantsijat inspireerib.

Nüüdseks on Hispaanias tehtud teinegi edukas esinemising ja ees kolmas (terve kuu 10. novembrist). Viimase jaoks valmis ka Mai Murdmaa tõlgendus de Falla „Kolmnurksest kiiharast“ (esietendus 25 IX).

— armastus“ ja „Klassikaline divertissement“. Septembri lõpupäevil osaleti Budapesti rahvusvahelise „Võlumandariini“ festivali avaõhtul. Nädala pärast esietendub Estonias aga balletiõhtu, mis ühendab Raveli „Daphnise ja Chloe“ Mai Murdmaa ning Bizet’—Štšedriini „Carmeni“ Jurijus Smoriginase tõlgenduses.

See sündmusrikas aeg andis põhjust teatri peaballettmeistrilt Mai Murdmaalt pärida, mida õpetasid külalisesinemised ja kuidas elab trupp praegu.

Mai Murdmaa: Meie põhiline pinge Hispaanias oli „Suure võluriga“ — kuidas meie lahendus teosest, mida kohapeal niivõrd tuntakse, läbi sõela läheb, milline on publiku reaktsioon. Ungaris „Võlumandariini“ festivalil oli täpselt samuti — Bartók on neil siiski helilooja number üks. Oli suur au, et meid väikese riigi esindajaina sinna üldse kutsuti, või õigemini taaskutsuti, sest käisime „Mandariiniga“ Budapestis juba 1971 ja meid jäeti meelde. Tundub, et õigustasime ka uut sõitu.

Kas nägite ka teisi „Võlumandariini“?

Nägime ungarlaste päris esimest lavastust, mis muidugi on vana ja natuke aegunud, aga küllaltki huvitav. Seal oli libretost väga täpselt kinni peetud. Mina läksin intuiitiivselt muusika järgi, sest olen täheldanud, et balletilibretod ja muusika alati ei kattu. Moskva Klassikalise Balleti tuntud koreograafide Kassatkina ja Vassiljovi variant pakkus välja täiesti uue, muusikalist dramaturgiat omamoodi mõtestava

ja tegevus teises liinis.

Kindlasti oli sel festivalil ka väga huvitavaid lavastusi, näiteks Göteborgi kuulsal lavastaja Ulf Gadi töö (muide, kunagi on ta ka meie „Kratiti“ lavastanud). Kahjuks nägime ainult avaõhtul, sest pidime ära sõitma.

Helsingi kogemused?

„Preili Julie’d“ on alati väga hästi vastu võetud — see on kuidagi väga õnnestunud meie trupi pärane. Trupp tunnetab väga hästi Cullbergi väljenduslikkust, mis pole ei liiga modernne ega liiga klassikaline; ka on Kaie Kõrbil ja Viesturs Jansonsil seal suurepärased partiid.

„Giselle“ ei saanud just eriti hea kriitika osaliseks. Tõsteti küll esile Kõrbi väga head nimirolli, aga trupi koolitatust ei hinnatud piisavaks.

Kuidas hindate trupi praegust seisut?

Pea ütlema, et kõikides endise N. Liidu balletitruppides on praegu madalseis (juhtsolistid lähevad siiski paremat teenistust otsima). Ja siinsed koolid jäävad minu meelest lääne koolidele alla, õpetamise rutiinne süsteem vajaks läbivaatamist. Koolid aga ei kipu uuendusi vastu võtma, nii ka meie balletikool.

Praegu on palju juttu moderni ja klassika vahekorras. Milline on teie arvamus?

Selles küsimuses vaidlevad minus koreograaf ja kunstiline juht. Koreograafina hoiab minu süda avangardi poole. Samas saan aru, et praeguses situatsioonis (nüüdis mõtlemine kunstis teeb alles oma esimesi samme ja teater peab mõtlema raha teenimisele) peab Eesti balletitruupi

Soome Rahvusooper on selle küsimuse hästi lahendanud — nüüdiskoreograafia jaoks on seal eraldi kammerlava. Meie oleme püüdnud selle puudumist korvata avangardballeti õhtutega väljaspool stantsionaari. Näiteks möödunud aastal von Krahli teatris, aga sealsed võimalused on piiratud ruumi endaga. Komplitseeritud teoseid saab luua siiski ainult lavatehniliselt sobilikes tingimustes, nii et mingis mõttes on probleem siiski õhus.

Olen kuulnud, et Tallinnas on balletikooli kõrvale tekkinud ka erakool. Kas olete neis toimuvaga kursis?

Fouetté on päris huvitav. Neil on palju huvitavaid ja terveid põhimõtteid, mis puudutavad laste improvisatsiooni ja loomingulisust. Tulemustest on veel vara rääkida, sest tegemist on algusfaasiga, aga nende põhimõtetest on palju õiget.

Kas olete ise ka mingis koolis tegev?

Ei ole. Kunagi pakkusin koreograafiakoolile, et võiksin seal lastega teha improvisatsiooni, mis minu meelest on oluline, aga kool ei pidanud seda vajalikuks.

Eelmistel hooaegadel on juttu olnud balleti alakoormusest Estonias. Milline on olukord praegu?

Periood, mil balletitõrjutud oli, hakkab mööda saama. Kaks viimast aastat olime küll päris perifeerias, aga sel hooajal näib olevat ka balletil teatris oma koht. Vahel tundub veel, et meie spetsiifikat lihtsalt ei tunta ja mina ei ole osanud teha ennast teatri juhtkonna silmis küllaldaselt autori-

peame nüüd usaldust õigustama.

Mis peale kordeballeti veel muret teeb?

Tõsine probleem on praegu priimabaleriini dublandiga, sest Kaie Kõrb on siiski ainus. Samuti hindan kõrgelt Tatjana Voronina, aga tema repertuaar koosneb põhiliselt lüüri- listest rollidest. Meil on teisigi väga keni soliste, kellest igauks võib midagi omamoodi ja hästi teha. Kuid Estonias on olnud aegu, mil meil oli mitu võistlevat esibaleriini. Säravaid naistantsijaid balletikoolist viimasel ajal lihtsalt ei tule, samas kui väga häid meestantsijaid, nagu Edur või Vassin, koolitatakse pidevalt. Praegu on meil kaks toredat noort balletiartisti — Artur Lill ja Stanislav Jermakov —, ka möödunud aastal lõpetanud Helimets on väga tubli. Jermakov ja Lill, kellel on juba olnud edu mitmel võistlusel, lähevad novembri lõpul konkursile Pariisi.

Nagu tõdesime, on trupil ka täna elujõudu. Mis selle ka teatud madalseisus tagab?

Me ei ole endale püstitanud ülesandeid, mis on meile üle pea, meil on alati repertuaaril kate. Et Kaie Kõrbi mitte üle koormata, võtsime kavva näiteks Bournonville’i, kus polnud vaja suurt priimabaleriini, samuti Robert Northi balletid. Kui oskame valida jõukohast repertuaari, on võimalik puudujääke korvata.

8. novembril on Estonia balletil taas esietendus.

Sellest peaks tulema tähelepanuväärne õhtu, sest mõlemad teosed on äärmiselt põnevad. Raveli „Daphnis ja Chloe“ on minu meelest üks täius-

et suudeti end kunstiliselt maksuma, näitab truppi elujõudu. Ka puhtfüüsiliselt pandi end proovile — selgus, et suudetakse tantsida palju rohkem, kui kodus seni võimalik olnud. Etenduste tase isegi tõusis järjest, mis kinnitas peaballettmeisteri veendumust: areng toimub laval, mitte proovisaalis, sest publik on ikkagi see, kes tantsijat inspireerib.

Nüüdseks on Hispaanias tehtud teinegi edukas esinemisring ja ees kolmas (terve kuu 10. novembrist). Viimase jaoks valmis ka Mai Murdmaa tõlgendus de Falla "Kolmnurksest kübarast" (esietendus 25.IX). Järjekindlalt on oma taset kontrollinud Helsingi *Aleksanterin Teatteri* laval: umbes aasta eest "Preili Julie" ja "Bluesiga", mais viidi kaasa "Giselle" ning septembris "Suur võlur

1971 ja meid jäeti meelde. Tundub, et õigustasime ka uut sõitu.

Kas nägite ka teisi "Võluman-dariine"?

Nägime ungarlaste päris esimest lavastust, mis muidugi on vana ja natuke aegunud, aga küllaltki huvitav. Seal oli libretost väga täpselt kinni peetud. Mina läksin intuiivselt muusika järgi, sest olen täheldanud, et balletilibretod ja muusika alati ei kattu. Moskva Klassikalise Balleti tuntud koreograafide Kassatkin ja Vassiljovi variant pakkus välja täiesti uue, muusikalist dramaturgiat omamoodi mõtestava süzee. Paraku on Bartók muusika siiski psühholoogiliselt nii täpselt kirjutanud, et seda täielikult murda ei õnnestu ilmselt kellelgi. Ei õnnestunud nendelgi: muusika arenes ühes

koonda jaavad minu meelest laule koolidele alla, õpetamise rutiinne süsteem vajaks läbivaatamist. Koolid aga ei kipu uuendusi vastu võtma, nii ka meie balletikool.

Praegu on palju juttu moderni ja klassika vahekorrast. Milline on teie arvamus?

Selles küsimuses vaidlevad minus koreograaf ja kunstiline juht. Koreograafina hoiab minu süda avangardi poole. Samas saan aru, et praeguses situatsioonis (nüüdismõtlemine kunstis teeb alles oma esimesi samme ja teater peab mõtlema raha teenimisele) peab Eesti balleti piirduma klassikalise ja neoklassikalise repertuaariga. Seetõttu pöördun Estonia teatris tagasi oma varasema loomingu juurde ja püüan oma tänast mõtlemist realiseerida mujal.

Et ole kantsuga pühendunud graafiakoolile, et võiksin seal lastega teha improvisatsiooni, mis minu meelest on oluline, aga kool ei pidanud seda vajalikuks.

Eelmistel hooaegadel on juttu olnud balleti alakoormusest Estonias. Milline on olukord praegu?

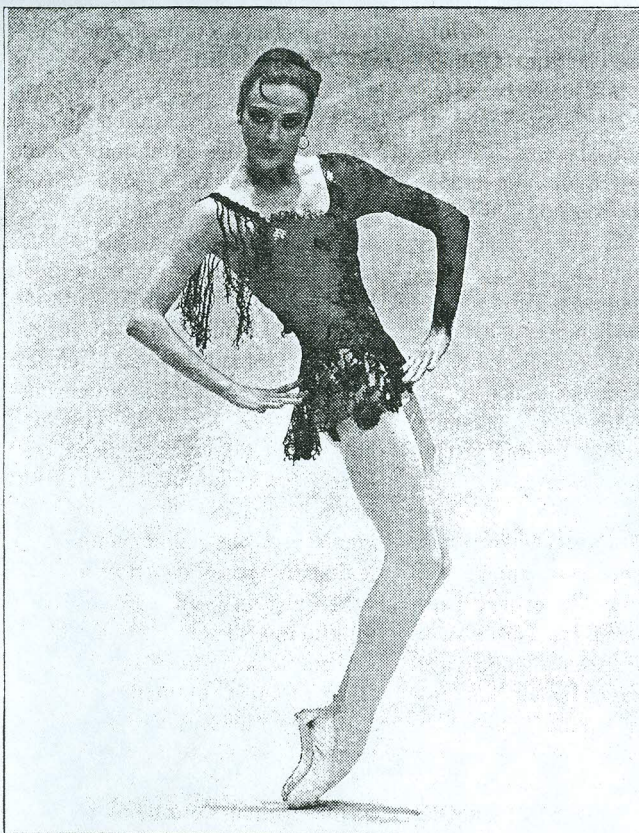
Periood, mil balletit tõrjutud oli, hakkab mööda saama. Kaks viimast aastat olime küll päris perifeerias, aga sel hooajal näib olevat ka balletil teatris oma koht. Vahel tundub veel, et meie spetsiifikat lihtsalt ei tunta ja mina ei ole osanud teha ennast teatri juhtkonna silmis küllaldaselt autoriteediks. Siiski oleme praegu repertuaaris teistega üsna võrdsed, meil on etendusi nii palju, et ei jõua neid ära teha. See on raske aasta — me ise nõudsimme endale niisugust kohta ja

Me ei ole endale püstitanud ülesandeid, mis on meile üle pea, meil on alati repertuaaril kate. Et Kaie Kõrbi mitte üle koormata, võtsime kavva näiteks Bournonville'i, kus polnud vaja suurt priimabaleriini, samuti Robert Northi balletid. Kui oskame valida jõukohast repertuaari, on võimalik puudujäärke korvata.

8. novembril on Estonia balletil taas esietendus.

Sellest peaks tulema tähelepanuväärne õhtu, sest mõlemad teosed on äärmiselt põnevad. Raveli "Daphnis ja Chloe" on minu meelest üks täiuslikumaid partituure, mis üldse balletile loodud. Ja Kaie Kõrb Carmenina peaks ka olema sündmus.

TIINA MATTISEN

Kaie Kõrbi Carmen töötab publikut kõita.

Fotod: Harri Rospu